

О библиографији Владимира Ћоровића (историјат и анализа досадашњих библиографија)

Александра Костадиновић-Рачић^{1*}

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Катедра за Историју

Сажетак: У овом раду биће ријечи о историјашу и анализи библиографија најплодније српској и југословенској историчара – Владимира Ћоровића, односно указаће се како на његове, иако и на нејављене стране „састављања“ свих досадашњих Ћоровићевих библиографија, које су се, пре чиналачком путем, појавиле у прошеклих година. Посебан акценат ставиће се на анализу Ћоровићевих библиографија које су приредили Јеремија Д. Мишировић и Боровоје Маринковић, али и други аутори, попут Николе Радојчића, Мирјане Ћоровић-Љубинковић, Хамдије Кајиџића, Драише Вишошевића, Ђорђа О. Пиљевића... Имајући у виду да библиографија Владимира Ћоровића прелази четворцифрен број библиографских јединица, нема сумње да је можемо окарактерисати као библиографију библијских размјера, те да приређивачи исте, пре собом, нису имали нимало лак и захвалан посао. Ако можемо догамо да један дио Ћоровићевих радова

^{1*} aleksandra.kostadinovic-racic@ff.unibl.org

и рукописа, због добро познајих околности, никада није пронађен, сасвим је јасно прег-
каквим су се изазовом нашли истраживачи који су се бавили овим семеном његовој на-
учној ојси.

Кључне ријечи: Владимир Ћоровић, библиографија, Јеремија Д. Мићковић, Боровоје Ма-
ринковић, историографија

Српска критичка историографија већ је ушла у трећи вијек постојања (XIX, XX и XXI вијек) и сама по себи представља један историјски феномен. Један од њених најзначајнијих представника био је и Влади-
мир Ћоровић (1885-1941), који се зналачки и компетентно бавио про-
учавањем разних епоха не само српске, већ и јужнословенске, односно
балканске историје. Према ријечима Душана Т. Батаковића, Ћоровић је
припадао оној реткој врсти историчара који су визијом њовести нагма-
шили своје савременике².

С друге стране, Владимир Ћоровић није писао само радове из области исто-
ријске науке, већ је писао и публиковао радове и из других научних
области, попут књижевности, филозофије, етнологије, археологије,
помоћних историјских наука и осталих сродних научних дисципли-
на. По томе се он, уосталом, и разликовао од других научних радни-
ка и „специјализованих“ историчара, који су се, углавном, бавили,
проучавањем једне временске епохе. Није искључено да су наведе-
ни подаци, између осталог, утицали на то што ни до дан-данас нису
објављена његова сабрана дјела, иако је Ћоровић то, без сумње, за-
служио.

Током прошлог вијека, у пар наврата, поједини аутори објавили су мање сегменте
из библиографије Владимира Ћоровића, али ни до данашњих дана не мо-
жемо са сигурношћу тврдити да је библиографија једног од најплоднијих
српских историчара комплетна. Библиографске податке о Ћоровићевом

2 Душан Т. Батаковић, „Владимир Ћоровић. Скица за портрет једног историчара“, у: Владимир Ћо-
ровић, *Портрети из новије српске историје*, Приредио Душан Т. Батаковић (Београд: Српска књи-
жевна задруга, 1990), 312.

научном дјелу доноси нам, још, 1929. године, Никола Радојчић у *Народној енциклопедији српско-хрватско-словеначкој*.³ Један списак радова Владимира Ђоровића који, по неким претпоставкама, датира из 1934. године пронађен је у породичној архиви, у једном рукопису непознатог поријекла, а односи се на његове радове од 1922. године, односно од Ђоровићевог избора за дописног члана Српске краљевске академије (СКА).⁴ Овај списак радова, чији се снимак налази у дјелу *Скривени свети Владимира Ђоровића*, аутора Боривоја Маринковића, био је, по свему судећи, припремљен за *Годишњак СКА*, поводом избора Владимира Ђоровића у звање редовног члана Српске краљевске академије.⁵ Необјављен попис Ђоровићевих радова доноси нам и његова кћерка Мирјана Ђоровић-Љубинковић.⁶ Сматра

3 Никола Радојчић, „Ђоровић Владимир др., професор Университета (15/10. 1885, Мостар)“, у: Станоје Станојевић, уред., *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка IV* (Загреб: Библиографски завод д.д., 1929), 663/а-б.

4 Владимир Ђоровић, Радови од 1922. године, односно од избора за дописног члана [Српске краљевске академије], 1934, 1-2. Видјети и: „Владимир Ђоровић, дописник“, *Годишњак Српске краљевске академије* XXX (1922): 326-330. Захваљујући свом научно-истраживачком раду, Владимиру Ђоровићу била су отворена врата Српске краљевске академије (СКА) још 1910. године, а преласком у Београд и даљим напредовањем у каријери стекао је услове да буде биран и за академика. Дописни члан или *дописник* Академије философских наука СКА Ђоровић је постао 18. фебруара 1922. године.

5 Боривоје Маринковић, *Скривени свети Владимира Ђоровића. Ка усјосишљавању целиовишости његовој научној, књижевној и едиционој коријуса (између истраживања и реконструкције)* (Билећа – Гацко: СПКД „Просвјета“, 2006), 1048-1049 (у даљњем тексту: Маринковић, *Скривени свети Владимира Ђоровића*). Владимир Ђоровић *јрави* (редовни) члан Академије друштвених наука СКА постао је 12. фебруара 1934. године, иако се, понегдје, у литератури, као година његовог избора за *јравој* члана СКА помиње 1931. година. Да је 1934. година тачнији податак свједочи нам и рад Васиља Поповића, који је он објавио 1934. године, поводом Ђоровићевог избора за редовног члана СКА, а и његова приступна академска бесједа, коју је Владимир Ђоровић саопштио годину дана касније (16. маја 1935. године), на свечаној сједници којој су присуствовали кнез-намјесник Павле Карађорђевић и краљевски намјесници др Раденко Станковић и др Иво Перовић. – Васиљ Поповић, „Др. Владимир Ђоровић“, *Српски књижевни гласник, Нова серија* XLI (1934): 427; Владимир Ђоровић, „Териториални развој босанске државе у средњем веку“, *Глас Српске краљевске академије* CLXVII (1935): 3-47. Година 1934., као година Ђоровићевог избора за *јравој* (редовног) члана СКА, наведена је и на званичном web site-у Српске академије наука и уметности. – Приступљено 15. јануара 2023., <https://sanu.ac.rs> → почетна страна – чланство – преминули домаћи чланови – слово Ђ = <https://sanu.ac.rs/clan/corovic-vladimir/>

6 Мирјана Ђоровић-Љубинковић, Библиографски подаци (1903-1941), 1-109. Мирјана Ђоровић – Љубинковић (1910-1996) рођена је 1910. године у Сарајеву, као старија кћерка Владимира Ђоровића. Основну и средњу школу завршила је у Београду, а од 1929-1933. године студирала је историју уметности на Филозофском факултету. Двије године провела је на специјализацији у Паризу, а

се да је овај списак радова састављен после Другог свјетског рата (педесетих година?) и да га је, највјероватније, користио и Јеремија Д. Митровић за своју библиографију Владимира Ћоровића.⁷ Године 1964., Хамдија Капићић објавио је попис Ћоровићевих радова у извјештају Карла Пача Земаљској влади Босне и Херцеговине, од 2. јула 1910. године⁸, а једанаест година касније (1975) био-библиографске податке о Владимиру Ћоровићу доноси нам и Драгиша Витошевић у књизи *Криштика у Скерлићево доба*⁹. Са библиографијом Ћоровићевих радова о цркви упознаје нас Ђорђе О. Пиљевић, 1999. године, у дјелу *Српски манастири у Херцеговини*¹⁰.

Најпотпунију библиографију Владимира Ћоровића приредио је Јеремија Д. Митровић¹¹, а иста је објављена 1976. године у *Историјском јиласнику*

од 1937-1939. године радила је у Скопљу као суплент (приправник) Женске гимназије и приправник-волонтер у тамошњем музеју. Након тога, долази у Београд, гдје је постала наставник Шесте женске гимназије. Године 1944., приступила је акцији спасавања ратом угроженог културног блага, а 1945. године постала је кустос Народног музеја. У тој установи радила је до пензионисања, 1973. године, у звању научног саветника и шефа Средњовјековног одјељења. Осим монографије *Средњовековни губорез у историчким областима Југославије* (докторска дисертација, 1965. год.), Мирјана Ћоровић – Љубинковић објавила је преко 160 научних и стручних радова. – Владимир Јовановић, „Мирјана Ћоровић – Љубинковић“, у: *Енциклопедија српске историографије*, Приредили Сима Ћирковић и Раде Михаљчић (Београд: Knowledge, 1997), 690 (у даљем тексту: ЕСИ).

7 Јеремија Д. Митровић, „Библиографија Владимира Ћоровића“, *Историјски јиласник* 1-2 (1976): 205-313.

8 Hamdija Kapidžić, „Institut za istraživanje Balkana u Sarajevu 1904-1918. (Namjena i planovi)“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu* II (1964): 22-23.

9 Драгиша Витошевић, „Био-библиографски подаци о Владимиру Ћоровићу“, у: *Криштика у Скерлићево доба*, Приредио др Драгиша Витошевић (Нови Сад – Београд: Институт за књижевност и уметност у Београду, 1975), 599-604.

10 Ђорђе О. Пиљевић, „Библиографија радова Владимира Ћоровића о цркви“, у: Владимир Ћоровић, *Српски манастири у Херцеговини*, Приредио др Ђорђе О. Пиљевић (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999), 290-299.

11 Јеремија Д. Митровић (1910-2011) био је српски историчар, универзитетски предавач, библиограф и библиотекар. Рођен је у селу Брзан (општина Баточина), 1910. године, гдје је завршио основну школу. Гимназију је завршио у Крагујевцу, а дипломирао је на Филозофском факултету у Београду, на групи за историју, 1934. године. Једно вријеме радио је у Трећој и Седмој мушкој гимназији у Београду, а од 1938. године био је запослен на Филозофском факултету, као асистент. Током рата, два пута отпуштан је са Филозофског факултета, због тога што није хтио потписати *Ајел српском народу* из 1941. године. Трећи пут отпуштен је са Факултета 1945. године. Од 1948. године био је запослен у Библиографском институту у Београду, а 1953. године засновао је радни однос у Народној библиотеци Србије, гдје је и пензионисан 1970. године. Посљедње године живота провео је у Националном дому у Владимировцу, удаљеном 40-ак километара од Београда према Вршцу. Умро је 2011. године, у 101. години живота. – Раде Михаљчић, „Јеремија Д. Митровић“, у: ЕСИ, 518.

1-2, на 108 страна, што је довољан податак да се закључи да је Ћоровић био један од најплоднијих српских и југословенских историчара.¹² У прилог томе, поменућемо ријечи историчара Радована Самарџића, који истиче да је Владимир Ћоровић само у *рукопису оставио толико сјиса, добрим делом већ припремљених за штампу, да би само то за некој другој научника значило добар животињи биланс*¹³. Први дио Библиографије Владимира Ћоровића чини списак од 858 библиографских јединица, односно Ћоровићевих радова (монографије, студије, расправе, чланци, прикази...) који су објављени у периоду од 1898-1975. године, док нам у другом дијелу библиографије Митровић доноси списак радова других аутора, који су се бавили проучавањем лика и дјела Владимира Ћоровића. Ових радова, према евиденцији Јеремије Д. Митровића, има 217 и објављени су у периоду од 1906-1973. године.

Нема сумње да је израда Ћоровићеве библиографије била веома тежак и обиман посао, јер познато је да је он много писао и да су му радови били расути по бројним часописима. Ако се има у виду да је Владимир Ћоровић писао више од четири деценије и да је, понекад, сваких десет дана обрађивао по једну тему, сасвим је јасно пред каквим се изазовом нашао „састављач“ његове библиографије.¹⁴

12 Митровић, „Библиографија Владимира Ћоровића“, 205-313. Репринт издање Митровићеве Библиографије Владимира Ћоровића објављено је 1998. године, у дијелу *Scripta Minora*. – Јеремија Д. Митровић, „Библиографија Владимира Ћоровића (репринт издање)“, у: Владимир Ћоровић, *Scripta Minora (Необјављени рукописи)*, Приредили Мирјана Д. Стефановић и Боривоје Маринковић (Ваљево: Ваљевска штампарија Центрек, 1998), 247-355. Током живота, Владимир Ћоровић објавио је више од педесет књига и посебних издања, преко 1100 расправа, чланака, студија, те научних и стручних радова.

13 Радован Самарџић, „Владимир Ћоровић, последњи полихисторик“, у: Радован Самарџић, *Лисци српске историје I* (Београд: Просвета, 1976), 246.

14 Увидом у библиографију Владимира Ћоровића, да се примијетити да он у периоду од 1898. године, када је публикувао своју прву пјесму, па до трагичне погибје 1941. године, само 1901. и 1917. године није објавио ниједан рад. Године 1917., из разумљивих разлога, због издржавања казне на коју је осуђен на Бањалучком велеиздајничком процесу, није ни био у могућности да објављује радове, док нам разлог због чега 1901. године није објавио ниједан чланак није познат. – Александра Костадиновић-Рачић, *Живот и научно дјело Владимира Ћоровића*, Докторска дисертација (Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет, 2016), 294-481, приступљено 20. јануара 2023., <https://unibl.org/eteze.unibl.org/application/showtheses?thesesId=40>

Да би приредио Ђоровићеву библиографију, Јеремији Д. Митровићу много је помогла објављена и необјављена библиографска грађа *Јујославенскої лексикографскої завода*, те рукописна грађа за Српску ретроспективну библиографију књига *Народне библиотеке Србије*. Осим тога, он је за израду библиографије користио библиотеке каталоге, али и грађу која се налазила код породице Владимира Ђоровића. Највећи проблем, приликом израде Ђоровићеве библиографије, представљали су бројни наслови које је он објавио у мање познатим часописима, провинцијским листовима, календарима... Из тог разлога, један дио тих наслова није обухваћен у Митровићевој библиографији Владимира Ђоровића, а, такође, нису обухваћени и поједини непотписани Ђоровићеви прилози.¹⁵

Што се тиче редакција туђих дјела, приређивач је ту поступио на два начина: издања која се односе на изворну грађу¹⁶ укључена су, као цјелина, у библиографију, док то није био случај са обичном редакцијом туђих научних и литерарних дјела. Наиме, ту су били укључени само предговори и напомене које је Владимир Ђоровић написао, односно та дјела означена су иза наведених Ђоровићевих предговора, па се може видјети која је све научна дјела, других аутора, он припремао за нова издања.¹⁷

Јеремија Д. Митровић је библиографске јединице средио по годинама објављивања, а оне су, у оквиру година, сређене азбучним редом. Радови које је Владимир Ђоровић објавио на страним језицима ређани су по изговору, а не по начину писања. На исти начин сређена је и библиографија о Ђоровићу, па корисници лако могу пратити шта су у својим приказима и критикама писали други аутори о Владимиру Ђоровићу, тачније о појединим темама које је он истраживао у свом богатом научном опусу.¹⁸

15 Митровић, „Библиографија Владимира Ђоровића (репринт издање)“, у: Владимир Ђоровић, *Scripta Minora*, 247.

16 За разлику од обичне редакције туђих научних и литерарних дјела, обрада изворне грађе (акта, дневници, списи...) захтијева специјалне студије и разне интервенције у тексту. – Митровић, „Библиографија Владимира Ђоровића (репринт издање)“, у: Владимир Ђоровић, *Scripta Minora*, 247.

17 Митровић, „Библиографија Владимира Ђоровића (репринт издање)“, у: Владимир Ђоровић, *Scripta Minora*, 247.

18 *Ibid.*, 247.

Осим тога, важно је напоменути да је Митровић уз чланке, прилоге и књиге дао велики број допуна и објашњења, па се, на тај начин, библиографија може лакше користити. Не би требало да се занемари и објашњење о бројевима, који означавају гдје се и на којој страни, у часопису, налазе чланци и прилози. На примјер, у ознаци 3/1913, 4, 25-31 бројеви значе ово: 3 је годиште часописа, 1913 је година издања, 4 (курзивом) је број свеске, док је 25-31 ознака страница у тој свесци. Код часописа који имају томеове или књиге у оквиру године, као рецимо *Српски књижевни тласник*, курзивом је означен и том (књига) и свеска – XIV/3, док код зборника и календара ових ознака нема.¹⁹

Један дио библиографије приређивач је посветио и списку рукописа Владимира Ћоровића, односно на списку су се нашли они рукописи који су имали своје наслове или су им се наслови могли одредити на основу садржине текста. С друге стране, један дио рукописне грађе није се могао тематски одредити и уврстити на списак. То се, прије свега, односи на бројне исписе из архива (недостају исписи из Архива у Задру), разне забиљешке, појединачне пописе аката, писама, повеља, те на разне записе и натписе. Списак рукописа који је објављен у *Библиографији Владимира Ћоровића* није груписан према темама, с обзиром на то да се није увијек могла одредити природа рукописа. То је био разлог да „састављач“ библиографије списак рукописа уради као цјелину, азбучним редом. Уз наслове је дата и понека биљешка, те број страна сваког рукописа, осим у неколико случајева.²⁰

Како истиче Јеремија Д. Митровић, у библиографији коју је приредио нису били обухваћени чланци Владимира Ћоровића који су објављени у оба издања *Народне енциклопедије* Станоја Станојевића. Митровић је сматрао да тих чланака (мањих и већих) има преко 300, али касније је Боривоје Маринковић утврдио да их има тачно 309.²¹ Наиме, упоређујући ћирилично и

19 *Ibid.*, 248.

20 Митровић, „Библиографија Владимира Ћоровића (репринт издање)“, у: Владимир Ћоровић, *Scripta Minora*, 352-353.

21 Станоје Станојевић, уред., *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка I–IV*, (Загреб: Библиографски завод д.д., 1926-1929); Митровић, „Библиографија Владимира Ћоровића (репринт издање)“, у: Владимир Ћоровић, *Scripta Minora*, 248; Маринковић, *Скривени свет Владимира Ћоровића*, 39, 103.

латинично издање *Народне енциклопедије* Маринковић је дошао до следећих закључака. Пописујући Ђоровићеве чланке из ћириличног издања *Народне енциклопедије*, он је, у први мах, уочио да их има 297. Међутим, припремајући за штампу дјело *Scripta Minora*, у коме је објављен списак чланака Владимира Ђоровића из ћириличног издања *Народне енциклопедије*²², Боривоје Маринковић увидио је да недостају четири чланка, који су, одмах, као допуна, увршћени у списак Ђоровићевих објављених радова. Ријеч је о текстовима *Жрновица* (118/а), *Јајце* (131/а), *Јелена, краљица, жена Уроша* (131/б) и *Луњевица (Милићевић) Никола* (171/а). Касније је установљено да то није коначан број чланака, јер је, у међувремену, пронађено још седам чланака (*Буће, Велбужд, Зуйци, Михаило, митрополић деоградски, Остојић Стейан, Чабриновић Недељко, Целалудин Али-џашиа*), које приређивач није примијетио. Броју од седам чланака Маринковић је додао још један чланак (*Хреља*), који је штампан само у латиничном издању *Народне енциклопедије*. С друге стране, припремајући за штампу дјело *Скривени свети Владимира Ђоровића*, Боривоје Маринковић је у исто уврстио Ђоровићеве чланке из латиничног издања *Народне енциклопедије*, којих има 307, али је приликом упоређивања оба издања дошао до закључка да у латиничном издању *Народне енциклопедије* недостају два чланка (*Војихна и Шћейан-џоље*), који су објављени у ћириличном издању поменуте енциклопедије. Он је, на тај начин, утврдио да је у оба издања *Народне енциклопедије* требало да буде 309 Ђоровићевих чланака, али је, истовремено, поставио питање како је дошло до неслагања у броју чланака, у ћириличном у односу на латинично издање *Народне енциклопедије*, претпостављајући да је разлог томе била непажња уредничког колегијума, на основу чега је дошло до осипања не само чланака Владимира Ђоровића, већ и чланака других аутора.²³ Без обзира на све, када је објављена, Станојевићева *Народна енциклопедија* нашла се на

22 Боривоје Маринковић, „Белешке и напомене о Ђоровићу, поводом његових дела“, у: Владимир Ђоровић, *Scripta Minora*, 386-390.

23 Маринковић, *Скривени свети Владимира Ђоровића*, 104-105, 109-114.

удару и позитивних и негативних критика²⁴, а свој суд о овом дјелу дао је и сам Ђоровић, истичући да није било лако наћи толики број сарадника, који би радили на овом пројекту, те одлучити о материји која ће ту бити заступљена. За све то, према његовим ријечима, требало је уложити доста труда, рада, личног залагања, а прије свега стрпљења. *Сад, кад она њостоји, лако је њравити крџику, и дојуне, и њријремаџи неџиџо доље, али само заџи џиџо је њом даџа добра основа и обележена висока мера*²⁵.

Митровићеву библиографију Владимира Ђоровића, у два наврата (1998. и 2006. године), допунио је Боровоје Маринковић. Поменућу библиографију он је први пут допунио за 147 библиографских јединица, а други пут за 281 библиографску јединицу. Осим допуне у виду библиографских јединица, Маринковић нам, такође, доноси и списак одредница које је Ђоровић урадио за ћирилично и латинично издање Станојевићеве *Народне енциклопедије српско-хрватско-словеначке* (Књига I-IV, Загреб 1926-1929), списак Ђоровићевих необјављених реферата, извјештаја, приједлога и оцјена поднијетих Српској краљевској академији у периоду од 1922-1941. године, затим дјелимичну реконструкцију корпуса необјављених предавања Владимира Ђоровића (1920-1935), као и списак докторских дисертација Ђоровићевих ученика (1926-1941).²⁶ Међутим, и даље се не може са сигурношћу тврдити да је то потпуна библиографија Владимира Ђоровића, јер сматра се да још увијек нису пронађени сви његови рукописи и радови.

Када је ријеч о Ђоровићевој библиографији, аутор овога рада је у прилогу необјављене докторске дисертације под насловом *Живот и научно дјело Владимира Ђоровића* објединио Митровићеву и Маринковићеву библи-

24 Више о томе видјети: Павле Поповић, „Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, Уредник Ст. Станојевић, Књига I, Св. 1-8, А-3, стр. 853., Издавач Библиографски завод, Загреб 1926“, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* 5 (1925-261): 246-251; Исти, „Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, Уредник Ст. Станојевић, Књига I, Св. 1-8, А-3, стр. 853., Издавач Библиографски завод, Загреб 1926“, *Српски књижевни гласник* XVIII, 7 (1926): 530-535; Илија М. Петровић, „Једна кајмакчаланска енциклопедија“, *Nova Evropa* XIV, 3 (1926): 84-93.

25 Владимир Ђоровић, „Станоје Станојевић“, *Југословенски историјски часопис* IV, 1-2 (1938): 36.

26 Маринковић, „Белешке и напомене о Ђоровићу, поводом његових дела“ у: Владимир Ђоровић, *Scripta Minora*, 368-407; Исти, *Скривени свети Владимира Ђоровића*, 41-114.

ографију Владимира Ђоровића, које је допунио и са неким новим, постхумно објављеним, Ђоровићевим радовима, који су публиковани у протеклих десетак година.²⁷ Прије свега, ријеч је о дјелу *Српска земља и српска хисторија (Необјављени рукописи 2)*, које је приредила Мирјана Д. Стефановић, а у књизи је објављено седам рукописа Владимира Ђоровића, који су пронађени у његовој заоставштини.²⁸ Осим тога, библиографија је допуњена и са најчешће публикованим Ђоровићевим књигама у протеклом периоду, као што су *Црна књија, Велика Срдија, Историја Ју-іославије, Борба за независност Балкана, Карађорђе и Први српски устанак, Света Гора и Хиландар до XVI века, Историја Срба или Историја српског народа...* Такође, Митровићев дио библиографије, који се односи на посебна дјела Владимира Ђоровића и који је издвојен од чланака, прилога и приказа, обједињен је са осталим библиографским јединицама и наведен, по важности, на прво мјесто у оквиру одређене године издања, па самим тим библиографске јединице нису могле бити срећене азбучним редом. Осим тога, и у Митровићевој и у Маринковићевој библиографији Владимира Ђоровића извршене су одређене интервенције у тексту и то на оним мјестима гдје је то било потребно, а ријеч је, углавном, о правописним и штампарским грешкама. Одређене интервенције у тексту извршене су и у Маринковићевим напоменама, које се налазе испод појединих библиографских јединица, односно настојало се да, због практичних разлога, тај текст буде пренесен у трећем, а не у првом лицу јединине. На тај начин, добили смо на једном мјесту цјеловиту(?) библиографију Вла-

27 Поглавље, односно прилог докторске дисертације који се односи на *Библиографију Владимира Ђоровића (1898-2015)* налази се у раду од 294 до 481 стране. – Костадиновић–Рачић, *Живот и научно гјело Владимира Ђоровића*, Докторска дисертација, приступљено 20. јануара 2023., <https://unibl.org→eteze.unibl.org/application/showtheses?thesesId=40>

28 Мирјана Д. Стефановић, *Српска земља и српска хисторија (Необјављени рукописи 2)* (Нови Сад: Матица Српска, Одељење за књижевност и језик, 2007). Објављени су следећи рукописи: *Раско Никомашић*, „Српско средњовековно новчарство“, [Босанске и хумске повеље], *Босанско-херцеговачка власијела* (1. Брајило Тезаловић, 2. Породица Николић, 3. Породица Злајаносовић, 4. Породица Љубишић, 5. Милорадовић, 6. Сандаљ Хранић, 7. Херцеј Свјетлан Вукчић Косача), „Папа Климент VIII и српски устанак крајем XVI – почетком XVII века“ (фрагменти), [О старим рукописним и штампаним књигама, штампарству и књижевству], и [Историчари и историјски рад код Југословена].

димира Ђоровића, која ће, надамо се, послужити многим истраживачима да што потпуније сагледају научно дјело најплоднијег српског и југословенског историчара.

Објављени извори

Ђоровић, Владимир. Радови од 1922. године, односно од избора за дописног члана [Српске краљевске академије], 1934, 1-2.

Ђоровић–Љубинковић, Мирјана. Библиографски подаци (1903-1941), 1-109.

Литература

Батаковић, Душан Т. „Владимир Ђоровић. Скица за портрет једног историчара“, у: Владимир Ђоровић, *Портрети из новије српске историје*, Приредио Душан Т. Батаковић, 312. Београд: Српска књижевна задруга, 1990.

Витошевић, Драгиша. „Био-библиографски подаци о Владимиру Ђоровићу“, у: *Кришка у Скерлићево доба*, Приредио др Драгиша Витошевић, 599-604. Нови Сад – Београд: Институт за књижевност и уметност у Београду, 1975.

„Владимир Ђоровић, дописник“, *Годишњак Српске краљевске академије* XXX (1922): 326-330.

Јовановић, Владимир. „Мирјана Ђоровић–Љубинковић“, у: *Енциклопедија српске историографије*, Приредили Сима Ђирковић и Раде Михаљчић, 690. Београд: Knowledge, 1997.

Kapidžić, Hamdija. „Institut za istraživanje Balkana u Sarajevu 1904-1918. (Namjena i planovi)“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu* II (1964): 7-51.

Костадиновић–Рачић, Александра. *Живот и научно гјело Владимира Ђоровића*, Докторска дисертација. Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет, 2016. Приступљено 20. јануара 2023., <https://unibl.org/eteze.unibl.org/application/showtheses?thesesId=40>

Маринковић, Боровоје. „Белешке и напомене о Ђоровићу, поводом његових дела“, у: Владимир Ђоровић, *Scripta Minora (Необјављени рукописи)*,

Приредили Мирјана Д. Стефановић и Боривоје Маринковић, 357-511. Ваљево: Ваљевска штампарија Центрекс, 1998.

Маринковић, Боривоје. *Скривени светі Владимира Ђоровића. Ка усїо-сїављању целовиїосїи њеїової научної, књижевної и едиционої корїуса (између исїтраживања и реконсїрукције)*. Билећа – Гацко: СПКД „Просвјета“, 2006.

Михаљчић, Раде. „Јеремија Д. Митровић“, у: *Енциклопедија срїске исїорїоїрафије*, Приредили Сима Ђирковић и Раде Михаљчић, 518. Београд: Knowledge, 1997.

Митровић, Јеремија Д. „Библиографија Владимира Ђоровића“, *Исїоријски їласник* 1-2 (1976): 205-313.

Митровић, Јеремија Д. „Библиографија Владимира Ђоровића“, у: Владимир Ђоровић, *Scripta Minora (Необјављени рукописи)*, Приредили Мирјана Д. Стефановић и Боривоје Маринковић, 245-355. Ваљево: Ваљевска штампарија Центрекс, 1998.

Петровић, М. Илија. „Једна кајмакчаланска енциклопедија“, *Nova Evropa* XIV, 3 (1926): 84-93.

Пиљевић, Ђорђе О. „Библиографија радова Владимира Ђоровића о цркви“, у: Владимир Ђоровић, *Срїски манасїири у Херцеїовини*, Приредио др Ђорђе О. Пиљевић, 290-299. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999.

Поповић, Васиљ. „Др. Владимир Ђоровић“, *Срїски књижевни їласник, Нова серија* XLI (1934): 427-434.

Поповић, Павле. „Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, Уредник Ст. Станојевић, Књига I, Св. 1-8, А-3, стр. 853., Издавач Библиографски завод, Загреб 1926“, *Прилози за Књижевносїи, језик, исїорију и фолклор* 5 (1925-26!): 246-251.

Поповић, Павле. „Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, Уредник Ст. Станојевић, Књига I, Св. 1-8, А-3, стр. 853., Издавач Библи-

ографски завод, Загреб 1926“, *Српски књижевни гласник* XVIII, 7 (1926): 530-535.

Радојчић, Никола. „Ђоровић Владимир др., професор Университета (15/10. 1885, Мостар)“, у: Станоје Станојевић, уред., *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка* IV, 663/а-б. Загреб: Библиографски завод д.д., 1929.

Самарџић, Радован. „Владимир Ђоровић, последњи полихисторик“, у: Радован Самарџић, *Писци српске историје* I, 245-253. Београд: Просвета, 1976.

Станојевић, Станоје. уред., *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка I–IV*. Загреб: Библиографски завод д.д., 1926-1929.

Стефановић, Д. Мирјана. *Српска земља и српска историја (Неодјављени рукописи 2)*. Нови Сад: Матица Српска, Одељење за књижевност и језик, 2007.

Ђирковић Сима и Раде Михаљчић, уред. *Енциклопедија српске историографије*. Београд: Knowledge, 1997.

Ђоровић, Владимир. „Териториални развој босанске државе у средњем веку“, *Глас Српске краљевске академије* CLXVII (1935): 3-47.

Ђоровић, Владимир. „Станоје Станојевић“, *Југословенски историјски часопис* 4, 1/2 (1938): 1-39.

Ђоровић, Владимир. *Scripta Minora (Неодјављени рукописи)*, Приредили Мирјана Д. Стефановић и Боривоје Маринковић. Ваљево: Ваљевска штампарија Центрекс, 1998.

Интернет странице

„Vladimir Ćorović“, pristupljeno 23.2.2023, <https://www.sanu.ac.rs/clan/corovic-vladimir/>

On the Bibliography of Vladimir Ćorović (History and Analysis of Bibliographies to Date)

Aleksandra Kostadinović – Račić

University of Banja Luka, Faculty of Philosophy

Department of History

Summary: *In this scientific work, we discuss the history and analysis of the bibliography of the most prolific Serbian and Yugoslav historian – Vladimir Ćorović. We point out both the positive and negative aspects of the “compilation” of all Ćorović’s bibliographies that have appeared before the reading public in the past hundred years. Special emphasis is placed on the analysis of Ćorović’s bibliographies edited by Jeremija D. Mitrović and Borivoje Marinković, as well as those by other authors such as Nikola Radojčić, Mirjana Ćorović-Ljubinković, Hamdija Kapidžić, Dragiša Vitošević, and Đorđe O. Piljević. Bearing in mind that the bibliography of Vladimir Ćorović exceeds the four-digit number of bibliographic units, there is no doubt that we can characterize it as a bibliography of biblical proportions. The compilers of Ćorović’s bibliography faced a challenging and rewarding task. Moreover, considering that a portion of Ćorović’s works and manuscripts, due to well-known circumstances, has never been found, it becomes clear what kind of challenge the researchers who dealt with this segment of his scientific opus had to overcome.*

Keywords: *Vladimir Ćorović, bibliography, Jeremija D. Mitrović, Borivoje Marinković, historiography*